

Тема уроку: Становище військовополонених.
Остарбайтери

Стікер 3. Умови утримання військовополонених

ДЖЕРЕЛО 1.

Правила поводження з радянськими військовополоненими, затверджені 8 вересня 1941 року генерал-лейтенантом Рейнеке:

«Більшовицький солдат втратив будь-яке право вимагати, щоб до нього ставилися як до чесного противника. Навіть при найменшій спробі непослуху повинно бути дано розпорядження щодо безжальних та енергійних заходів. Непослух, активний чи пасивний супротив повинні бути негайно зломлені силою зброї. Будь-хто, хто не виконає цього розпорядження і не застосує зброю чи зробить це недостатньо енергійно, підлягає покаранню. При спробі втекти – постріли без попередження. Використання зброї до військовополонених, як правило, законно».

А. Шнеер «Плен», С. 180

ДЖЕРЕЛО 2.

«На обід спочатку видавали тарілку вермішелі, згодом стали додавати шматочок ковбаси, декілька помідорів, пару ложок сиру і півлітра супу. Тричі на тиждень давали по 8–10 картоплин, а в інші дні кукурудзяну кашу. Восени полонені споживали квашену капусту... Навесні їм видавали рибне борошно, харчову сочевицю, ложку сиру, іноді сурогатний джем та 150 г цукру на тиждень. Хліб вагою в 2 кг, власної випічки, видавали один раз на тиждень».

Багато продуктів в'язні отримували у посылках від рідних, організації Червоного Хреста, навіть від незнайомих людей. Їм прислали каву, чай, шоколад, цукерки, різні консерви, салямі, оливки, спеції та приправи.

Сталаг–371. Про умови утримання, їжу та футбол у Станіславському концтаборі. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://goo.gl/c19v1x>.

ДЖЕРЕЛО 3.

Генерал Рундштедт: «...ми повинні знищити щонайменше одну третину населення приєднаних територій. Найкращий спосіб для досягнення цієї мети – недоїдання. Зрештою, голод діє краще, ніж кулемет, особливо серед молоді.»

А. Шнеер «Плен», С. 187.

ДЖЕРЕЛО 4.

А.Кузнецов, Бабин Яр: «...командирам, політрукам, євреям, які були у внутрішній загорозі табору Дарниця, не давали нічого. Вони перерили всю землю і з'їли все, що могли. На 5–6 день вони гризли свої ремені та взуття. До 8–9 дня частина їх помирала, а решта були божевільними. До дванадцятого дня залишалися одиниці. Божевільні з помутнілими очима вони гризли і жували нігті, шукали у сорочках вошей і клали їх до рота.»

А. Шнеер «Плен», С. 194.

ДЖЕРЕЛО 5

«Тільки американський Червоний Хрест з 1 січня 1941 року по 30 червня 1944 року відправив американським полоненим і полоненим союзних військ, крім солдат

Червоної армії, 14274210 посилонк. Добровольці американського Червоного Хреста зібрали ще 13947386 посилонк зі всім необхідним, включаючи їжу, медичні препарати і багато чого іншого...»

А. Шнеер «Плен», С. 32.

ДЖЕРЕЛО 6.

«Представники Червоного Хреста у роки війни зустрічалися з польськими, французькими, бельгійськими, голландськими, норвезькими, югославськими, англійськими, грецькими, американськими, німецькими, італійськими військовополоненими більше 11 тисяч разів. Вони побували у таборах для полонених та інтернованих, в основному на території Німеччини, передали полоненим 470 тисяч тонн продуктів харчування, допомогли відправити родичам 90 млн. листів...»

А. Шнеер «Плен», С. 31.

ДЖЕРЕЛО 7.

«Коли він (Л. Волинський) та інші солдати потрапили до рук німців 18 вересня 1941 року на Лівобережжі, їх спершу тяжко побили в обличчя, а потім зігнали на подвір'я колгоспу в селі Ковалі – у тимчасовий табір, який швидко заповнили близько 10000 полонених. Наступного дня прибув загін поліції безпеки. Перекладач наказав усім комісарам, «комуністам» та євреям вийти вперед. Добір тривав близько години. Тоді перекладач оголосив, що кожен, хто видасть комісара, комуніста або єврея, які ще залишилися, отримає його речі... Вибраних полонених, котрих набралось близько чотирьох сотень, розстріляли.»

К. Беркгоф «Жнива розпачу». Зі спогадів Леоніда Волинського, ветерана Червоної армії, С. 101.

ДЖЕРЕЛО 8.

«Якщо на полях траплялося [...] щось їстівне, то не було сили, здатної стримати нас. Конвоїри хльоскали канчуками на всі боки, били прикладами, починали стріляти – все було марно. Залишаючи вбитих у поритому, витопаному полі, колона йшла далі, хрумкаючи кормовим буряком, морквою або картоплею. [...] Одного разу вісімнадцятирічний полонений забіг далеко в поле і повертався з гарбузом. Він біг що було сили до дороги, коли конвоїр вистрелив у нього з пістолета... Ми готові були пити з будь-якої брудної калюжі, а нам не давали напитися навіть з ріки.»

К. Беркгоф «Жнива розпачу». Зі спогадів Леоніда Волинського, ветерана Червоної армії, С. 103.

ДЖЕРЕЛО 9.

«На розділеній вулиці [...] лежали десятки мертвих советських солдатів... Конвоїри стріляли з автоматів по кожному бранцеві, який виявляв ознаки слабкості або хотів відгукнутися на поклик природи прямо тут. Я на власні очі бачив, як нацистський конвоїр підходив до них ззаду, вбивав і йшов далі, навіть не зволивши озирнутися на жертв.»

К. Беркгоф «Жнива розпачу». Зі спогадів Г.Кегеля, чиновника німецького Міністерства закордонних справ, С. 104.

ДЖЕРЕЛО 10.

«Коли жінки з пішоходів пробували кидати полоненим хліб, солдати – німецькі й угорські – кидались з рушницями наперевіс на жінок, а ті кидались у розтіч...»

К. Беркгоф «Жнива розпачу». Зі спогадів періоду окупації киянки, С. 105.

«Деякі розважливі коменданти таборів таки успішно це (годувати за рахунок місцевого населення полонених) дозволяли. Проте в більшості випадків коменданти таборів забороняли цивільному населенню постачати військовополоненим їжу, віддаючи перевагу тому, щоб вони вмирали з голоду...»

К. Беркгоф «Жнива розпачу». З листа Розенберга Кейтеля від 28 лютого 1942 року «Відносно поганого утримання військовополонених СРСР», С. 108; А. Шнеер «Плен», С.201.

ДЖЕРЕЛО 11.

«Їсти дають увечері. Ми всі стоїмо вишикувані, і замість того, щоб організовано, за командою вести нас до кухні, вони замість того кричать: «В їдальню», «Бігом». Всі голодні люди кидаються до кухні, де стоять кілька брудних бочок з баландою з проса. Всі знають, що їжі не вистачить, і намагаються першими отримати, починається тиснява. Тут з'являються «доглядачі порядку» і починають наводити лад [...], палиці, шомполи, гумові кийки... Результати звичні: або розсічена голова, або перебита аж до перелому рука, або вбивство вже виснаженого і кволого військовополоненого. Биття триває годинами. Доки половина полонених уже не хочуть ані їсти, ані нічого на світі [...] і вмощуються на сирій землі, бо сараїв на всіх не вистачає, і сплять до 5 год. ранку.»

К. Беркгоф, «Жнива розпачу». Зі спогадів Леоніда Волинського, ветерана Червоної армії, С.109.

ДЖЕРЕЛО 12.

«На верхівці двоє в'язнів намагалися дістатися до останніх решток кори, щоб послабити голод», – писав у своєму щоденнику німець у вересні 1941 року.

Представник німецької сталеливарної промисловості у жовтні 1941 року писав з Дніпропетровщини та Криворіжжя, що однієї ночі бачив, як в'язні проміжного табору «смажили та їли своїх товаришів.»

К. Беркгоф, «Жнива розпачу». Зі спогадів Леоніда Волинського, ветерана Червоної армії, С. 110.

ДЖЕРЕЛО 13.

«Біля торфу стоять поліцаї з рушницями та німці з палицями. Коли ці безталанні повертаються з порожніми або неповними кошиками, то вони, паскуди, періщать їх палицями, змушують не йти, а бігти бігцем. Це жахлива картина, багато перехожих зупинялося, а в очах їхніх бриніли сльози. Поліцаї з рушницями розганяли тих, хто зупинявся, а німці-звірі, нікого не соромлячись, продовжували свої знущання. І це в центрі, на людях.»

Спогади киянки Л. Нартової про події 8 жовтня 1942 року.

ЗАВДАННЯ І ЗАПИТАННЯ

- Яка проблема щодо утримання полонених виникла перед окупаційною владою нацистської Німеччини на території Радянського Союзу?
- Які категорії розстрілювали насамперед? Чому?
- Де розміщували радянських полонених? Як до них ставилося населення? Які в них були побутові умови?
- Чому рівень смертності в німецьких таборах для військовополонених на східному фронті становив 57.5%, а в аналогічних таборах на західному фронті-менше 5%?